

Jubilarni Trag Biljke NEDELJNIK #101 - Da li je vaša bašta spremna za prvi mraz?

Datum: 24. Septembar

Kratak sadržaj:

Kako da zaštitimo baštu kada komšija koristi pesticide?

Nadin kutak

Da li je vaša bašta spremna za prvi mraz?

Orezivanje povrća u zimskoj bašti

Paradajz nije zreo, a u najavi je pad temperatura

Višegodišnji uzgoj paprike, paradajza, patlidžana, bamiye, tomatila i andske jagode

Da li se „bolesne“ biljke kompostiraju?

Aktuelni problemi u bašti

Inovativni permakulturni dizajn by Ismeta

Podsetnik na rokove

Obaveštenje o novim ponudama

Ja sam samo sanjar... Celi dan Jesenjin. Postoji li takav dan? Jesenjindan? Ja ga danas proslavim.

U senci i sjaju onog što život znači preispitujem sopstveno značenje i uticaj mog skromnog tela i neskromnog duha na ovozemaljski sjaj.

Shvativši da su ljudi nesvesni da su oko njih Mefistofelesi i da ulogu Fausta žive postavim se kao posmatrač tuđih alibija.

Izabrala sam da sednem na panj, ne na klupu, iako možete da se uverite da jedna klupa čeka bas mene Mislioca. Panj mi se srodio s dušom jer nekako se dva panja bolje razumeju nego klupa i panj. Drvo nam jeste zajedničko.

Svaki treći zalogaj koji ubacite u usta DIREKTNO zavisi od pčela, a svaki drugi INDIREKTNO.

Pa tako kada neko koristi pesticide utiče i na TVOJ ŽIVOT!

Kada su nas ubedili da nije moguće proizvoditi hranu bez upotrebe pesticida i veštačkih đubriva?

Može li neko da se seti kada je to počelo?

Kada kupujete semena u apotekama odmah dobijete i savete kako se uz njih mora upotrebiti čitav asortiman hemije ako želite plod. I mnogi nasedaju na te priče jer žive svoje vlastite strahove.

Kada kupujete krompir za sadnju uz njega vam ponude 13 različitih tretmana jer "ako nećeš prskati nećeš ni ubrati!". Rečenica dovoljna za širenje paničnog straha.

A jel? Šta radimo mi bio baštovani? Eto bez hemije uzgajamo!

Ja vam krompir sadim tako što ga bacim na ledinu, pokrijem senom i uz zagrtanje i zalivanje vadim plodove. Ne samo bez tih 13 hemijskih preparata već i sa vrlo malo rada. Imam gubitke ali to je porez prirodi koji moram da platim i srećna sam jer mogu.

Zaista, kada su vas UBEDILI da se rešenja za sve vaše probleme nalaze u hemijskim sredstvima?

Da vas pitam kao sestra...

Šta je sa divljim lekovitim biljkama?

Šta je sa jestivim divljim biljkama? Koliko ih poznajete?

Šta je POBOGU ČOVEČE sa vascelom divnom prirodom koja daje rešenje za sve i u svakom trenutku?

Kazaću ti šta se desilo pa si im poverovao.

Počeo si da tražiš instant rešenja za svaki svoj problem u životu. A to se još zove pohlepa.

Tražiš promenu? Pa promeni se već jednom! Za početak se zaustavi i zapitaj se: **šta ja to radim prirodi?**

I znam sestro, brate da moraš i Faust nekada da budeš, ali kad dođeš kući stisni šaku i pruži otpor svojom prvom rotkvicom, salatnom, lukom i nasmej se svima u lice. Što je veći otpor manje si značka na reveru.

Ovde je o dostojanstvu i reč!

Trag Biljke je jedna od retkih samoodrživih i međunarodnih platformi koja povezuje 30 zemalja, 394 gradova

Koordinator: Goran Pivašević

Direktor: Jovan Banović

Jutjub: Sanja i Jan Rakić, Jovan Banović, Goran Pivašević

Instagram: Katarina Kremenović

Tik tok: Jovan Banović

FB stranica: Jovan Banović, Goran Pivašević

Administratori platforme: Nada Radinić, Marko Petković, Gordana Bojanić, Mia Božić, Jasmina Nenadić, Sabina Kovačić, Nina Martinović, Nedeljko Ivanešić.

Autor edukativnog programa, video materijala i tekstova sam ja Biljka.

KAKO DA ZAŠTITIMO BAŠTU KADA KOMŠIJA KORISTI PESTICIDE?

Naše bašte nisu izolovani sistemi. Ono što se dešava u našem neposrednom okruženju može da utiče i na našu baštu, zemljište, biljke i hranu koju uzgajamo. Zato je jedno od najčešćih pitanja baštovana:

Šta da radim ako moj komšija prska pesticidima?

Postoje dva puta. Prvi je da pokušamo da promenimo svoje okruženje razgovorom, dobrim primerom i pokazivanjem da se hrana može uzgajati bez pesticida.

Drugi je da svoju baštu zaštitimo integralnim sistemima zaštite, a jedan od njih su i fitoremedijacioni blokovi. Upravo ovde na scenu stupaju biljke zaštitnice.

Šta je fitoremedijacija?

Fitoremedijacija je sposobnost biljaka da, u saradnji sa mikroorganizmima u zemljištu, učestvuju u uklanjanju ili transformaciji određenih zagađivača iz zemljišta. U kontekstu baštovanstva, posebno je zanimljiva fitotransformacija. Kada pesticidi dospeju u zemljište, biljke i mikroorganizmi u zoni korena mogu da učestvuju u njihovoj transformaciji. I tu nastaje magija jer biljke nisu samo hrana već deo sistema zaštite i obnove zemljišta.

Jedna od grupa koja je posebno zanimljiva za ove sisteme jeste porodica *Amaranthaceae*.

U njoj se nalaze biljke koje već dobro poznajemo:

cvekla

blitva

spanać

amarant

To su biljke koje se lako gaje, seme je dostupno, a mogu da se uključe u različite modele zaštite bašte. Postoje i dekorativne biljke koje mogu imati ulogu u ovakvom sistemu, ali kod njih je potrebno više vremena da dostignu pun efekat. Nova naučna istraživanja na temu fitotransformacije ukazuju na to da je biljka koju koristimo u ove svrhe potpuno jestiva jer proces fitotransformacije ne utiče na njen kvalitet, biljka ne upija pesticide već ih transformiše u materije koje nisu štetne.

Kako da napravimo zaštitni blok oko bašte?

Jedan od jednostavnih modela jeste da se oko bašte napravi fitoremedijacioni pojas.

Na primer, može vrlo jednostavno da se iskoristi samo spanać.

Može da se postavi u dva turnusa oko bašte. Na taj način formirate svojevrsni biljni prsten koji postaje deo sistema zaštite. Spanać će cvetati i na taj način daje i seme koje se dalje može koristiti u setvi. Prvi turnus sejemo u rano proleće, a drugi u jesen i taj jesenji turnus nas štiti do narednog proleća jer jesenji spanać u bašti ostaje do narednog maja. Takođe, može se posejati i kao ozima kultura koja ima već dobro razvijen koren do onog momenta kada komšije počinju da koriste pesticide i herbicide. Ozima setva spanaća počinje od 01.10. za planine, 10.10. za kontinent, 10.11. za primorje.

Blitva se može posaditi u dva reda oko bašte. Prednost ovog modela je što može biti dugoročan, biljke se obnavljaju, cvetaju i daju seme koje možete ponovo koristiti. Jednom ubačen koren može godinama da obavlja svoju ulogu zaštite. Dovoljno je da baš sada, u jesen, presadite korenove blitve kao pojas oko bašte na razmak od 1 m. Poželjno je da postavite dva reda blitve. Ovaj zid od blitve pre svega izgleda kao ukrasni prizor, ali i zaštita od smrdibuba i zlatice jer na sebe privlači predatorsku stenicu koja se hrani njihovim larvama i jajima. Jedna biljka nam daje višestruku zaštitu.

Uz blitvu se mogu kombinovati amarant, čičoka, hren i različite biljke koje doprinose biodiverzitetu. Tako zaštitni pojas ne mora biti samo funkcionalan. Može postati i lep, dekorativni zid oko bašte.

Amarante možete postaviti oko bašte kao deo fitoremedijacionih blokova. Ako ih kombinujemo sa suncokretima dobijamo višestruku zaštitu: fitotransformacija i fitofiltracija ili čišćenje od pesticida, radionuklida i teških metala. Jako dobar zaštitni zid ako vam je bašta kraj javnog puta.

Jedna od važnih ideja ovog sistema jeste da se biljke ne posmatraju pojedinačno. Pravimo kombinaciju biljaka, zemljišta i mikroorganizama koji zajedno čine funkcionalan sistem.

Prema ovom modelu, fitoremedijacioni blokovi postavljaju se na određenoj udaljenosti od same bašte, oko pet metara. Tako se formira svojevrsna zaštitna zona između bašte i potencijalnog izvora zagađenja.

Ono što je posebno važno jeste da ne razmišljamo samo o biljkama. U predelu njihovog korena nalaze se mikroorganizmi koji imaju ogromnu ulogu u životu zemljišta. Zato je zdrava bašta mnogo više od kolekcije biljaka. To je živi sistem u kojem biljke, mikroorganizmi, zemljište, insekti i čovek stalno utiču jedni na druge. I upravo zato zaštitu bašte ne treba posmatrati samo kao borbu protiv nečega. Možemo je posmatrati kao izgradnju sistema koji je otporniji.

Možemo da posmatramo baštu kroz zone koje imaju različite funkcije. Jedna zona proizvodi hranu, druga učestvuje u obnovi i zaštiti celog baštenskog sistema, treća služi biodiverzitetu i podrška je celom ekosistemu. Unutar bašte se na ovaj način može planirati kontinuirana setva i berba ali ujedno i zaštita.

Turnusi graška, salate, mladog luka, mrkve, boba i drugih kultura omogućavaju da bašta ne bude mesto jedne velike berbe, već prostor iz kojeg hrana stiže svakog dana, a njihovom kombinacijom međusobno i sa biljkama zaštitnicama bašta se pretvara u čudesan svet u kome je priroda zauzela svoje mesto. Najvažnije je da znate da u situacijama u kojima je vaša bašta izložena uticaju nesavesnih komšija niste nemoćni.

Ne menjajte svet svađom. Počnite svojim primerom. Ako komšija koristi pesticide, prvi korak ne mora da bude sukob. Da je to učinkovito ja bih se neprekidno svađala. Možemo da razgovaramo, da mu pokažemo da može i drugačije jer verujem da niti jedan čovek ne želi loše ovoj našoj prirodi, nekada samo ne zna da postoji drugačiji način.

A zatim, možemo da iskombinujemo svoju baštu tako da bude što otpornija i zaštićenija jer promena svesti ne počinje nekim velikim pokretima i akcijama, već

može da započne jednom malom baštom. I jednim komšijom koji vidi da postoji drugačiji način.

Baštovanstvo nije samo način da proizvedemo hranu. To je pre svega način na koji menjamo svoje okruženje, mirno, strpljivo i svojim primerom.

Deo Paketa Prirodna zaštita bašte je i video – vodič o postavci biljaka zaštitnica. Više informacija o Paketu pogledajte ovde: <https://tragbiljke.com/paket-prirodna-zastita-baste/>

NADIN KUTAK

Piše: Nada Radinić

Moj vrt nikada nije bio samo običan produžetak kuhinje. On je moj mali životni prostor koji dijelim s drugim bićima. Osim poželjnih, tu su, naravno i oni nepoželjni zbog kojih sam nekad ljuta, nekad očajna, nekad ravnodušna, ovisi o cijelom aranžmanu koji mi je ponuđen taj dan. No, kod izbora biljaka kojima dajem mjesto u mom vrtu i oko vrta, biram one koje su jestive i za druga korisna bića.

Naravno, prioritet ima povrće i voće koje mogu ubrati i odnijeti u kuhinju. Ali, ako gledam šire od povrtnjaka, nemoguće je zanemariti sve elemente koji su presudni da taj moj povrtnjak bude održavan po biološkim principima. Zato mora biti uklopljen u širu sliku i okružen biljkama koje će svojim osobinama doprinijeti da cijeli taj moj životni prostor (kuća, okućnica, voćnjak, vrt, povrtnjak, livada) čini jednu cjelinu, podržavajući raznolikost i prirodnu ravnotežu cijelog tog prostora.

Zato stalno istražujem biljke - divlje i pitome, jednogodišnje, višegodišnje i trajnice, zahtjevne i nezahtjevne. Neke sadim upravo zato što će njihove plodove pojesti ptice, neke zato što će privući kukce koje želim u svom vrtu, neke zato jer će odbiti nepoželjne goste.

Oskoruša, bazga, drijen, divlji šipak... već su odavno stanovnici mog vrta. Njihove plodove možemo iskoristiti i mi i životinje, ali ne mora baš sve što izraste u mom vrtu završiti u mojoj kuhinji. Bršljan, na primjer. Odličan je kao resurs u vrtlarenju (na youtube kanalu Trag Biljke potražite videe na tu temu), ali je također cijenjen kao medonosna biljka te dragocjena hrana pticama tijekom zime. Za ljude su njegove tamnoplave bobice otrovne, ali ptice ga jedu bez problema i dostupan im je u vrijeme kad vlada pomanjkanje druge hrane. Da bi pružio sve te koristi, potrebno ga je pustiti da raste i procvate, a to znači da ga ne treba stalno rezati dok je još u penjućoj, mladenačkoj fazi. Potrebno je da se popne na neko stablo, ogradu, zid... jer cvatnja slijedi tek kad dosegne do dovoljne količine svjetlosti. Još uvijek se pogrešno misli da bršljan šteti stablima po kojima se penje i da ih guši, no to je daleko od istine.

Bršljan nije nametnik (parazit). Ne pije hranjive tvari svom domaćinu jer ima vlastiti korijen u zemlji preko kojeg upija vodu i minerale. Stablo mu služi isključivo kao fizički oslonac kako bi stigao do svjetlosti. Može postati problem samo ako se previše razraste, jer njegova masa može postati preteška za stara ili bolesna stabla, što povećava rizik od lomljenja grana pod naletima vjetrova ili snijega. To je zapravo u prirodnim sustavima sasvim poželjno jer priroda na taj način obara ona stabla koja

više nisu zdrava i pretvara ih u hranu. Ako se bršljan proširi skroz do krošnje i prekrije lišće stabla, može mu smanjiti dotok sunčeve svjetlosti potrebne za fotosintezu. U zdravim šumskim ekosustavima bršljan i drveće žive u savršenoj ravnoteži, no, kada su u pitanju stabla na našoj okućnici, dovoljno je samo povremeno malo prorijediti bršljanove vriježe ako su postale previše bujne. Ne bih sad spominjala ljekovitost bršljana, biti će prilike i za to, sigurno znate za sirup od bršljana koji razrjeđuje sluz u plućima i pomaže kod iskašljavanja, a također se koristi kod gljivičnih infekcija na koži i kod celulita.

Bršljan je samo jedan od primjera koliko često čovjek iz neznanja postupa krivo i čini sebi štetu. Njega sam se sjetila jer mi je sestra dekorirala rođendanski poklon s grančicama rascvjetalog bršljana (staviti ću sliku na blog) i to me razveselilo više od samog poklona jer ona zna koliko su mi nebitni i odbojni skupi buketi cvijeća uzgojenog na litrama i kilogramima pesticida i herbicida, a Bogom dana priroda oko nas je toliko divna u svojoj savršenosti i jednostavnosti. Drago mi je da sve više ljudi postaje toga svjesno.

S načinom mog razmišljanja, mijenjao se i moj način vrtlarjenja i obrnuto. Više ne pitam samo što bih ja mogla pojesti već i kome bi još ova biljka mogla biti korisna. Zato se veselim sadnji novih biljaka i s radošću sam dočekala jesen. Nadam se da će nam svima biti ugodna i blagotvorna, kako bismo oporavljeni od teških i iscrpljujućih ljetnih suša i vrućina, uredili svoj kutak svijeta po svojoj mjeri i na dobrobit života oko nas.

Nastavak 101. Nadinog kutka čeka vas na linku: [Probaj ovako! - Nadin kutak 101](#)

Lijep pozdrav!

DA LI JE VAŠA BAŠTA SPREMNA ZA PRVI MRAZ?

S obzirom da nam se približava prvi mraz, sada je pravo vreme da pogledate svoju baštu i postavite sebi jedno važno pitanje „Šta će u mojoj bašti ostati kada temperature padnu ispod nule?“

Ako ste navikli na klasičan ritam baštovanstva, koji podrazumeva setvu i sadnju na proleće, berbu tokom leta i jeseni, a zatim praznu baštu preko zime, možda će vas iznenaditi koliko biljaka zapravo može da nastavi da vas hrani i tokom hladnih meseci.

Zimska bašta nije samo bašta koja „preživi“ mraz. To je bašta koja nastavlja da daje hranu. U tome postoji velika razlika jer je zimska bašta berba sveže hrane pod snegom.

Mnogo više biljaka podnosi mraz nego što mislimo: praziluk i drugi lukovi, kupusarice, kelj, prokelj, raštan, blitva, cvekla, peršun, mrkva, paštrnjak, spanać, rotkvice, repe, kineski kupus, Pak Choi i mnoge azijske salate mogu da podnesu niske temperature.

Sve ove biljke mogu da ostanu u bašti čak i kada padne sneg.

Čičoka je, na primer, posebno zanimljiva za zimsku baštu i gomolje možete vaditi tokom zime, čak i ispod snega, sve do kraja februara. Takođe nam krompir ostaje u

bašti do kraja godine kada imamo poslednju berbu koja je nekako svečana i podrazumeva berbu za Božićni ručak.

Pre nekoliko godina pokrenula sam izazov sa jednom grupom baštovana koju sam tada vodila i podrazumevao je sadnju na jesen kako bismo za Božićni ručak imali berbu sveže salate, rotkvica, mladog luka i mladog krompira. Sve je krenulo kao izazov i danas se to pretočilo u program koji funkcioniše godinama. Zaista, poseban je osećaj moći kada sa otvorenog polja, ne plastenika, usred decembra i januara berete svežu hranu.

Ako imamo biljke koje mogu da nas hrane tokom zime zašto bi bašta bila prazna od oktobra do aprila?

Postavljanje bašte, kombinacije i izbor kultura je kao igra šaha. Zimska bašta se ne postavlja slučajno. Ona se planira unapred. Jer nakon berbe iza zimske bašte ostaju biljke zaštitnice koje u baštu privlače parazitsku osicu.

Jedna gredica može tokom godine da prođe kroz nekoliko različitih faza: rano prolećne kulture, letnje kulture, a zatim jesenje i zimske kulture.

Na primer, nakon graška i crnog luka mogu doći brokula, karfiol, tikvice, a nakon njih prostor preuzimaju kulture koje će nas hraniti tokom jeseni i zime.

Zato je važno da znate koja biljka kada završava svoj ciklus i koja biljka dolazi posle nje.

To je upravo ta „igra šaha“ u planiranju bašte. Ako je cilj zimska bašta važno je da znate koji put će vas dovesti do nje.

A koje biljke ne podnose mraz?

Tikvice, krastavci, dinje, lubenice i tikve dugih loza osetljive su na niske temperature. Isto važi i za paradajz, papriku i patlidžan. Prvi mraz za njih znači kraj sezone na otvorenom polju. Zato je važno da se njihove gredice unapred planiraju tako da nakon njih mogu da preuzmu mesto zimske kulture.

Zimska bašta se postavlja par meseci. Prate je dva rasadnika. Planine su završile postavku zimske bašte, na kontinentu do kraja meseca presađujemo preostali julski rasadnik, ali primorje ima vremena za obilnu setvu svih nabrojanih kultura jer postavka programa zimske bašte traje do kraja oktobra. Ja sam postavku programa zimske bašte započela 15.07. kada je bilo nemoguće misliti na to. Samo vizionari vide sneg usred leta. Postavka je završena 15.09. Trajala je puna dva meseca i konačno sada mogu da uđem u mirniji deo sezone kada nemam puno obaveza u bašti, a bašta me hrani kao jedan samoodrživi kompleks.

Ovih dana sam često nailazila na šalu na društvenim mrežama u kojoj se govori o tome kako baštovani kriju svoju baštu u septembru jer je ona zarasla i neugledna. To se ne odnosi na sve nas koji sejemo u kontinuitetu cele godine jer naše bašte su i sada pune hrane i uredne kao na početku sezone.

Ako želite da imate baštu koja vas hrani tokom cele godine, nije dovoljno samo znati kada se koja biljka seje. Potrebno je da razumete koje biljke podnose mraz, koje ne podnose, kada završavaju svoj ciklus i koja biljka treba da dođe posle njih.

Kada jednom razumete te osnovne principe, kombinovanje i planiranje bašte postaje potpuno drugačije. Umesto da imate baštu koja vas hrani nekoliko meseci, a zatim

stoji prazna, možete napraviti sistem u kojem se kulture smenjuju i u kojem se prostor neprestano koristi.

Jer zimska bašta nije samo bašta za zimu. To je deo sistema koji vam omogućava kontinuitet hrane tokom cele godine.

OREZIVANJE POVRĆA U ZIMSKOJ BAŠTI

Orezivanje povrća u zimskoj bašti radi se da bismo što pre došli do plodova. Zimska bašta je polica puna hrane i postavlja se od jula kada se po programu rade prve setve i presađnje.

U odnosu na orezivanje u zimskoj bašti povrće delimo na dve grupe:

1. Grupa koja se orezuje pre presađnje: cvekla, rotkva, praziluk, repa, salate, praziluk, blitva.
2. Grupa povrća koja se orezuje tokom uzgoja kako bi se što pre došlo do plodova: cvekla, blitva, repa, rotkva, praziluk, kupus, kelj, lisnati kelj i raštan, blitva, keleraba.

Više o tome pogledajte u epizodi Orezivanje povrća u zimskoj bašti gde pokazujem sve pojedinosti orezivanja.

PARADAJZ NIJE SAZREO, A U NAJAVI JE PAD TEMPERATURA

Ako vam se približava prvi mraz, a paradajz je još pun zelenih plodova, sada nije trenutak za dodatno prihranjivanje. Sada je važno da ga orežete i ubrzate sazrevanje plodova.

Možete:

1. skratiti vrhove biljke kako bi energija išla u postojeće plodove,
2. skinete svo lišće koje opterećuje biljku i na taj način smanjite mogućnost pojave gljivičnih infekcija
3. prekinuti zalivanje,
4. smanjite broj zelenih plodova i ostavite samo one koji imaju šansu da dovrše sazrevanje
5. ubrati krupnije plodove i ostaviti ih da dozrevaju na sobnoj temperaturi.

Na taj način možete pomoći biljkama da preostali plodovi što bolje završe sazrevanje pre hladnoće. To je potrebno uraditi ovih dana jer imamo u najavi pad temperatura ali nam dugoročna prognoza ipak najavljuje Miholjsko leto. Zato nemojte pre vremena da poberete sve zelene plodove jer ipak njihovo dozrevanje na sobnoj temperaturi ni blizu ne daje dobar ukus paradajza. Epizoda na ovu temu izlazi danas.

VIŠEGODIŠNJI UZGOJ PAPRIKA, PARADAJZA, PATLIDZANA, TOMATILA, BAMIIJA I ANDSKIH JAGODA

Upravo ove biljke sejemo svake sezone kako bismo imali sadnice ali se ove biljke mogu na kraju sezone utrapiti i narednog proleća se ponovo prebacuju u baštu jer sve nabrojane kulture su u svojim postojbinama višegodišnje. Na nama je samo da ih sačuvamo od niskih temperatura. Paradajz, paprika i patlidžan, kao i andske jagode, tomatilo i bamija, mogu se uzgajati kao višegodišnje biljke ako ih pred prvi mraz orežete i prebacite u saksije na prezimljavanje.

Prednost je u tome što naredne sezone ne krećete od nule, ali pre svega u tome što su ove sadnice mnogo jače i vrlo brzo dolaze do cvetanja i plodonošenja. Ova sezona je bila sušna, sa visokim temperaturama i ovo će biti velika prednost za ove kulture.

Da biste sačuvali sadnice preko zime potrebno je da napravite jednostavan „trap“. Treba vam veća saksija u koju može da stane puno sadnica. Ja u velike saksije stavim do 30 sadnica. Na dno saksije se stavi 10 cm supstrata za setvu.

Sadnice je potrebno pripremiti za trap. Izvadi se sadnica. Vodite računa o tome da neke biljke sadimo u paru pa se par zajedno stavlja u trap. Skida se sa sadnice svo lišće, plodovi ukoliko ih ima i orežu se sve grane tako da dobijemo do tri glavne grane sa glavnog račvanja koje su skraćene sa prvih potencijalnih pupova (ovo je snimljeno kao kratki video). Takođe, orezuje se koren. Biljke se spuštaju na postavljeni sloj od 10 cm komposta i preko korenova se u visini od 20 cm sipa ponovo kompost. Saksija se drži na hladnom mestu (ali ne sme da smrzne) i povremeno zaliva. U martu se iznosi na sunce kako bi se biljke pokrenule i u maju se sadnice presađuju na stalno mesto u bašti.

Ovaj proces se radi pre najave mraza.

DA LI SE „BOLESNE „ BILJKE KOMPOSTIRAJU?

Ovo je jedno od pitanja koje najčešće dobijamo u „Učionici“ i na društvenim mrežama.

Šta raditi sa biljkom na kojoj su se pojavili pepelnica, plamenjača ili lisne vaši? Da li je izvaditi iz bašte? Spaliti? Dezinfikovati zemljište? Ili je ipak možemo vratiti u baštu?

Pre nego što biljku proglasimo „bolesnom“ važno je da razumemo šta se zapravo dešava u bašti. U Motivacionom Bio Baštovanstvu ne posmatramo ove pojave kao „bolesti“ koje treba uništiti, već kao deo predatorskog lanca i odnosa koji postoje u živom ekosistemu. Pepelnica, plamenjača, lisne vaši i drugi organizmi su deo tajnog života bašte jer da nije njih, ne bi bilo predatora kojima su oni hrana. U prirodi je sve povezano.

Ako se na kraju sezone na paradajzu ili krompiru pojave tragovi plamenjače, mnogi odmah pomisle da takvu biljku treba spaliti kako se problem ne bi preneo na narednu sezonu. Ali u ovoj bašti takve biljke ne završavaju u vatri. Vraćaju se u sistem. Biljni ostaci koriste se za uslojavanje perma modela jer sama prisutnost plamenjače ne

znači da će se ona automatski pojaviti i naredne sezone. Njena pojava zavisi od uslova u kojima biljka raste, a upravo zato je važno razumeti širi sistem, a ne pokušavati da uklonimo svaki pojedinačni organizam koji nam se ne dopada.

Pepelnicu možemo posmatrati kao signal biljke. Kada se pojavi, umesto da odmah krenemo u borbu protiv nje, možemo da se zapitamo zašto se ona pojavila jer je pepelnica na biljkama znak pada imuniteta.

Šta se trenutno dešava sa biljkom?

Da li joj je potreban određen element?

Da li joj je oslabio imunitet?

Da li su se promenili uslovi u kojima raste?

Drugim rečima, pepelnica može da nam skrene pažnju na biljku. Zato se ni listovi zahvaćeni pepelnicom ne moraju automatski uklanjati i spaljivati. Mogu postati deo novih resursa u bašti.

Ista priča važi i za lisne vaši.

Možemo ih posmatrati kao napad na biljku:

„Lisna vaš mi je napala biljku šta sada da radim?“

Ali možemo ih posmatrati i drugačije:

„Lisna vaš hrani moje bubamare.“

I tu dolazimo do suštine predatorskog lanca.

U prirodnom sistemu jedan organizam postaje hrana drugom, drugi trećem i tako nastaje mreža odnosa. Kada pokušamo da uklonimo svaki njen deo koji nam izgleda problematično, možemo istovremeno poremetiti i druge odnose u bašti.

Jedna od glavnih tema ovog teksta jeste upravo strah.

Strah od bolesti. Strah od insekata. Strah da će se nešto preneti na sledeću sezonu.

Iz tog straha često nastaju postupci poput spaljivanja biljaka ili dezinfekcije bašte.

Ali pre nego što posegnete za njima, vredi zastati i zapitati se „da li zaista razumem šta se dešava u mojoj bašti ili samo pokušavam da uklonim ono čega se plašim?“

Živo zemljište nije sterilno zemljište. U njemu postoji čitav svet mikroorganizama i odnosa koji učestvuju u životu biljaka. Zato je cilj da naučimo da posmatramo baštu kao sistem, a ne kao zbir pojedinačnih problema koje treba „iskoreniti“.

Možda je najveća promena u baštovanstvu upravo da prestanemo da ratujemo sa baštom. Umesto da svaku pojavu doživimo kao neprijatelja, možemo početi da je posmatramo kao informaciju. Biljka nam pokazuje kako se oseća. Predatori su deo sistema. Biljni ostaci postaju resurs. A ono što bismo nekada spalili može da se vrati u baštu.

To je princip Zero Waste sistema i perma modela - ništa se ne posmatra kao otpad ako može ponovo postati deo sistema.

Kako da iz baštovanstva izbacimo strah i počnemo da razumemo odnose koji vladaju u našoj bašti? Tako što ćete da istražujete predatorski lanac. Jer kada razumete predatorski lanac, mnogo toga što vam je nekada izgledalo kao problem počinje da dobija potpuno novo značenje. Ne morate da se borite protiv svoje bašte da biste imali zdravu baštu, potrebno je samo da je upoznate.

AKTUELNI PROBLEMI U BAŠTI

Iako se sa približavanjem jeseni čini da se pritisak štetočina na kupusarice smanjuje, mali kupusar (*Pieris rapae*) može ostati aktivan sve do kasne jeseni. Posebnu pažnju zaslužuje generacija leptira koja se pojavljuje tokom septembra i oktobra, jer u povoljnim vremenskim uslovima može i dalje da polaže jaja.

Razvoj malog kupusara odvija se kroz četiri osnovne faze: jaje, gusenica, lutka i leptir.

Ženka leptira polaže jaja pojedinačno, najčešće na listove biljaka domaćina. Nakon izleganja, mlada gusenica počinje da se hrani listom. U početku su oštećenja mala i mogu proći neprimjećeno, ali kako gusenica raste, povećava se i količina pojedene lisne mase. Nakon nekoliko faza razvoja, gusenica prestaje da se hrani i prelazi u stadijum lutke. Iz lutke se pojavljuje novi leptir koji nastavlja ciklus.

Brzina razvoja zavisi prvenstveno od temperature, pa se tokom toplijih perioda ciklus odvija znatno brže nego u hladnijem delu godine.

Leptiri koji lete tokom septembra i oktobra mogu položiti jaja na biljke koje su još uvek u aktivnom porastu. Iz tih jaja razvijaju se gusenice koje mogu da naprave značajna oštećenja listova, posebno ako je broj biljaka visok, a kontrola štetočine izostane.

Sa druge strane, pad temperature usporava razvoj. Kako jesen odmiče, razvojni ciklus postaje sve duži, a uslovi za razvoj i aktivnost leptira postaju sve nepovoljniji.

Kod kasnih kupusarica lisna masa ima važnu ulogu sve do berbe. Zato i relativno kasna pojava gusenica može biti značajna, naročito kada se na biljkama istovremeno nalazi veći broj larvi.

Najjednostavnija mera je redovan pregled biljaka, posebno mladih listova i naličja listova, gde se mogu pronaći jaja i male gusenice. Pravovremeno uočavanje omogućava reagovanje dok su gusenice još male i najosetljivije na biološke mere zaštite.

INOVATIVNI PERMAKULTURNI DIZAJN ZA EKSTREMNU SUŠU I OČUVANJE BIOLOGIJE (DRUGI DEO)

Autorica: Dr. Ismeta Ćorić MA

Licenca za objavu: ©Dr. Ismeta Ćorić MA, 2026. Sva prava pridržana. Sadržaj je licenciran pod međunarodnom licencom Creative Commons Attribution-NonCommercial-NoDerivatives 4.0 (CC BY-NC-ND 4.0)

Dopušteno je prenošenje i primjena sistema uz obavezno navođenje autorice. Komercijalno korištenje, prodaja nacrti i modificiranje dizajna bez pismene dozvole nisu dopušteni.

Inovativni permakulturni dizajn za ekstremnu sušu i očuvanje biologije tla

U prvom dijelu prošlog broja pisala sam o mogućnosti primjeni Rašel (Raschel) mreža za zaštitu od sunca koje bi u isto vrijeme i pasivno sakupljale maglu/rosu, ako je ima.

2. Nadogradnja sistema – Univerzalni model navodnjavanja pomoću mreže za zasjenu u kombinaciji sa živim zidom od biljaka

NASTAVAK

Konstrukcija za mreže u obliku 7

Potreban materijal: Drvene letve, stubovi ili metalni kolci (u zavisnosti od lokacije, veličine gredice i jačine vjetrova), pritke ili bambusovi štapovi za horizontalno vezanje da dobijemo ljestve za penjačice na bočnim stranama konstrukcije i obične plastične ili tekstilne vezice.

Konstrukcija je sa dvije strane potpuno otvorena, što omogućava prohodnost i pristup biljkama, kao i strujanje zraka i ventilaciju koja sprječava gljivične bolesti.

Planine – kosi teren Fokus je na aerodinamičnosti. Sistem koristi noćne vjetrove koji pušu niz padinu. Kao i za ostale klimatske zone kod postavljanja konstrukcije uzimamo u obzir smjer gredice i najčešći smjer vjetrova.

Kontinent – ravnice - Mreža se postavlja u pravcu sjever-jug. Na taj način blokira zapadnu žegu, a u sparnim, statičnim noćima bez vjetrova, listovi biljaka disanjem sami stvaraju "oblak vlage" ispod krova koji se pred zoru kondenzira i vraća u tlo.

Primorje - (Obalne terase): Konstrukcija se okreće prema jugozapadu kako bi se lomili popodnevni maestral i pržeće sunce. Dvostruko deblji sloj sijena u bazi čuva dragocjene kapljice ranojutarnje morske vlage.

Prvi način – Vertikalno postavljena Rašel mreža

Mreža se postavlja vertikalno cijelom visinom jedne strane i u krovnom dijelu horizontalno u širini polovine gredice. Tri su ključna pravila kako ovaj sistem ne bi zakazao. Otvoreni dio treba biti okrenut prema jugu. Mrežu zasjene 35% treba postaviti što je moguće bliže biljkama (oko 30 do 50 cm iznad vrha biljaka). Kada mreža dostigne tačku zasićenja, kapljice će postati preteške za površinsku napetost i početak će kliziti niz vertikalni dio i ravnomjerno kapati po cijeloj površini gredice.

Mreže se postavljaju na mjesto gdje nema prepreka (drveća ili građevina) koje bi blokirale strujanje zraka. Ako je moguće mrežu okrenite okomito na smjer iz kojeg magla ili vlažne struje rano ujutro prirodno dolaze u vrt. I to previjenu u dva sloja (tako se kapljice brže spajaju u veće kapi i brže klize niz mrežu), i zategnuti čvrsto između dva stuba. Ako je mreža duža postaviti stubove na svaka 2 do 3 metra.

Unutrašnjost gredice (Zavjetrina): Unutar gredice, iza "zida" od mreže posadite paradajz ili krastavce, sa bočnih strana živi zid biljaka: "tri sestre" visoki grah, tikve (npr. muškatna i Tromboncino otporne na sušu) ili kukuruz šećerac, a u podnožju

dužinom mreže posadite niže kulture koje vole polusjenu i stalnu vlagu (npr. tikvice, špinat, salatu, blitvu ili kupusnjače), prema svojim projektima Trag Biljke.

Visoka buranija i posebno tikve imaju velike, hrapave listove koji prirodno dobro skupljaju rosu. Kada se tome dodaju i kukuruzi i Rašel (Raschel) mreža na samom rubu, dobije se poseban klimat sa velikom površinom koja bi mogla sakupiti dovoljno vlage iz planinskog zraka.

Vertikalna mreža na rubu ujedno služi kao vjetrobran koji sprječava da hladni noćni ili vrući dnevni planinski vjetar isuši tlo na gredici.

Drugi način – Horizontalno postavljena Rašel mreža na krovu konstrukcije u kombinaciji sa “živim zidom“ od biljaka

U periodima toplinskih valova, kada su i noćne temperature jako visoke i jutarnja rosa se ne stvara, ovako postavljen sistem će održavati mikroklimat, spriječiti isparavanje vlage iz PM-ova i čuvati biljke od potpunog isušivanja i od opekotina.

Za razliku od prethodnog načina mreža se postavlja samo na krov konstrukcije. Vertikalni dio mreže ovdje mijenja puni živi zid od biljaka. U vanjski “živi zid vlage” (privjetrena strana) postavite najvišu i najotporniju liniju biljaka – kukuruz šećerac, visoki grah, suncokrete.

Srednja linija (produktivna zona) - Biljke dobijaju dovoljno svjetlosti ali i zaštitu od sunca u najtoplijem dijelu dana. Idealno je mjesto za paradajz, krastavac, paprike, patlidžan.

Unutrašnja zona, zavjetrina - saditi biljke kojima više odgovara polusjena: korjenasto povrće, salate, blitva, špinat, kupusnjače, prema rasporedu svojih gredica iz projekata Trag Biljke. One će služiti kao živi malč, hvatajući svaku kap koja padne sa mreže i sprječavati njezino isparavanje.

Nastavak slijedi.

Pozdrav do sljedećeg Nedeljnika!

Dr. Ismeta Ćorić MA

PODSETNIK NA ROKOVE

Primorci su uveliko u setvi i presadnji. Imate skoro dva meseca za svoju setvu pa polako, neka bude uživanje. Za sada nemamo ni jedno ograničenje i rokove.

Kontinent završava presadnju julskog rasadnika. Preporuka je da se presadnja završi do kraja meseca kako bi se iskoristile visoke temperature koje nas očekuju krajem meseca i početkom oktobra. Još uvek se može saditi crni luk za mladu berbu preko zime.

Planine su završile postavku zimske bašte i lagano se pripremaju za ozimu sadnju.

Ide nam pad temperatura pa pratite svoje prognoze jer nam u ovom periodu često naleti prvi, blaži mraz, a nakon toga usledi miholjsko leto. Ako je najavljen mraz

uberite sve plodove paradajza, paprika, patlidzana jer neće izdržati minuse. Isto se odnosi na boranije.

Tikvice i krastavci takođe neće izdržati minus pa se potrudite da preko njih stavite agril ili seno jer mraz je padavina. Njih smo sejali u okviru jesenje zone. Ja često osjetljive biljke pokrijem senom pa ujutro, kada prođe opasnost od mraza uklonim senom.

OBAVEŠTENJE O NOVIM PONUDAMA

Još uvek je dostupan novi Paket Prirodna Zaštita Bašte koji je kompletan alat za uspešnu prirodnu zaštitu bašte.

Omogućava vam da:

- prepoznate problem na vreme da biste sačuvali biljke
- prepoznate korisne predatore koji vam pomažu i sačuvate ih u bašti
- odaberete pravo prirodno rešenje (recept ili metodu odbrane iz Zbirke sa 200 recepata)
- reagujete na vreme i sačuvate plodove tokom cele godine

Paket nema rok trajanja, možete zauvek da ga koristite i ostaje zauvek u vašem vlasništvu.

Više informacija možete da pročitate ovde:

<https://tragbiljke.com/paket-prirodna-zastita-baste/>

Ako bi vam bilo korisno da vam budem kolektivni mentor, ulazak u našu Učionicu, odnosno našu celu Zajednicu, je otvoren za septembar.

Zato ako mislite da bi vam pomoglo da imate mene kao svog mentora, kome možete da postavljate pitanja u Učionici, ali i da učite iz pitanja drugih baštovana, kao i da učite iz edukativnog sadržaja koji se nalazi u Čitaonici...

Prijava se vrši preko naše web-stranice popunjavanjem jednostavne ankete. Nakon popunjene ankete kontaktiraće vas naš koordinator Goran Pivašević putem aplikacije Viber sa dodatnim informacijama.

Za anketu kliknite ovde: <https://tragbiljke.com/trag-biljke-ucionica/>

Sledeći Nedeljnik očekujte u naredni **četvrtak**.

Do tada, ostanite nam dobro!

Biljana,

Trag Biljke Tim

